

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN.

Mededeelingen van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen.
Maatschappij zonder winstbejag.

TWEEMAANDELIJKSCH TIJDSCHRIFT.

De leden ontvangen de mededeelingen gratis
Jaarlijksche bijdrage voor het lidmaatschap :
15 frank.

Redaktie : F. Van Es, Brabantstr.
29, Aalst.

Postcheckrekening 2043,98

P. Luyekx, Gent.

Prijs per n^r : 3 fr.

Abonnementsprijs
buitenland : 4 belga's.

De Loting.

De loting, werd in ons land in 1909 afgeschaft. Ze geschiedde in de eerste dagen van de maand Februari. Met haar zijn tal van gebruiken verdwenen. Allerhande middelen werden aangewend om een goed nummer aan den loteling te bezorgen. Hij of een lid van zijn familie, zijn moeder meestal, riep te dien einde verschillende heiligen aan, ook het bedevaarten was in zwang. In de kleeren werden allerlei gelukaanbrengende voorwerpen (talismans) gestopt, o. a. een zakje met aarde, op het kerkhof, te middernacht, door den loteling zelf op het laatste geopende graf genomen. Dit zakje moest in de linkerhand gehouden worden gedurende de trekking, of er moest wat van die aarde onder den nagel van den duim en den wijsvinger der hand gebracht, waarmede hij het lot trok. Andere krachtige middelen waren ook het *Gebed van Keizer Karel*, rond den rechterarm gebonden, of een stukje uitgedroogde nageboorte, door de moeder sedert de geboorte van den jongen bewaard, een stukje van den "helm", (vliesachtig omhulsel van het hoofd van een pasgeboren kind), muntstukken met een gaatje in of met een kruis op afgebeeld of ingegrift, mollepootjes, klavervierbladeren, ook vlierbladeren, enz.

Talrijke liederen werden door de lotelingen gezongen en uitgeschreeuwd. Deze toiden zich met vaantjes en papieren wimpels en bloemen, met kaarten en kartonnen voorwerpen.

Wij vestigen de aandacht van onze leden en korrespondenten op al deze gebruiken en wij verzoeken ze ons alles, wat zij zich nog herinneren of verzamelen kunnen met betrekking daartoe, te willen meedeelen. Herinneren wij er terloops aan, dat ons museum van het Gentsche stadsbestuur de lotings-trommel in leen ontvangen heeft.

Hier laten wij met betrekking tot de loting reeds het een en ander volgen.

De Redactie.

Gentsche Lotelingenliederen.

De volgende liederen werden te Gent door de lotelingen gezongen, of beter uitgeschreeuwd, naarvolgens zij een *slecht* nummer — dit is een laag nummer, dat hen aanwees tot den militairen dienst — of een *goed* (hoog) — dat hen vrijstelde — getrokken hadden.

Degenen, die “ *er in waren* „ — een laag nummer getrokken hadden — zongen :

- a) *Ik heb nu moeten lote(n),
Ik deed het mee plezier,
Ik stak mijn hand al in de(n) trommel
Driehonderd kom maar alhier !*

Broeders, zusters en vrienden zongen te zamen met deze wijziging :

*Mijn broeder moest gaan lote(n),
Hij deed het mee plezier,
Hij stak zijn hand al in de(n) trommel,
Driehonderd kom maar alhier !*

Te zamen :

- A vous, santé,
Zei-te-jij,
Driehonderd goa nu mee mee mij !* } bis
- b) *Hoe gruuter sloeber, hoe mier gedruisch,
Driehonderd goa nu mee naar huis !* } bis

- c) *De(n) troep es slecht,
Hij kan nie(t) slechter weze(n),
De(n) troep es slecht,
Hij kan nie(t) slechter zijn !
Halte la ! on ne passe pas ! } bis.
La garde civique est là ! }*

- d) *En soepe zal hij nu wel ete(n), } bis
En soepe zal hij nu wel hèn ! }*

of nog het volgende, als protest tegen " plaatsvervanging ..

- e) *Terwijl wij zitten in de sloavernij, } bis
Zijn de rijke(n) veur hun cente(n) vrij. }*

Degenen, die " er uit waren .. — een hoog nummer getrokken hadden — zongen :

Zie a) drie eerste regels.

4^c regel : *Dertienhonderd kom moar alhier !*

- b) *Hoe gruuter sloeber, hoe mier geluk, } bis
Dertienhonderd es voor mij (of voor hem) gedrukt. }*

- c) *De(n) troep es goed,
Hij kan nie(t) beter weze(n)
De(n) troep es goed
Hij kan nie(t) beter zijn ! enz.*

- d) *En soepe zal hij toch nie(t) eten, } bis
En soepe zal hij toch nie(t) hèn ! }*

ofwel luidde de laatste regel :

Maar 't zal aan zijn moeders toafel zijn.

Em. Andelhof.

Nota van F. V. E.

Degenen, die een hoog nummer getrokken hadden, zongen ook nog :

- a) *En dertienhonderd * veur ezuu 'n mánneke, } bis
Dertienhonderd es dâ(t) nie(t) genoeg, }*

* het getrokken nummer.

- b) *En kopere(n) knoope(n) * zulle(n) wij niet droage(n) } bis
En kopere(n) knoope(n) zullen wij nie(t) hèn. }*

* Wij zullen geen soldatenknoopen dragen, dus geen soldaat worden.

- c) *En àlle doage(n) vliesch en soep,
Zonder werke(n), zonder werke(n),
En àlle doage(n) vliesch en soep
Zonder werke(n) bij den troep.*
-

Zanten.

I. Holderdebolder.

Onderhavig opstel moet aanzien worden als aanvulling van het opstel van Prof. Dr. P. de Keyser, in dit tijdschrift verschenen (II-41), en de aanvullingen daaraan (ibid. III-24).

Uit het onderzoek, dat we desaangaande instelden, blijkt dat de uitdrukking *holderdebolder* niet alleen in de Nederfrankische en Nedersaksische spraakgebieden nog gebruikelijk is, maar ook over het Kanaal bekend is.

Ons materiaal ontleenen we grootendeels aan het onder de bevoegde leiding van Prof. Dr. Josef Müller verschijnend *Rheinisch Wörterburch* (Bonn en Leipzig, 1923 en volgg.) en aan *Germaniens Völkerstimmen*, een samenstelling van verscheidene Duitse en Nederlandsche dialectstukken, door Firmenich verzameld en uitgegeven te Berlijn, rond het jaar 1865.

De klanknabootsende uitdrukking bestaat ook in het Engelsch, en luidt in deze taal HOLLABALLO, met de beteekenis gerucht, oproer: de variante HOLLOBALLO beteekent: een verwarring met veel lawaai gepaard.

In *Orsooi* bij Meurs aan den Nederrijn, wordt de uitdrukking HOLLA DI BOLLA toegepast op een smid, die veel lawaai maakt.

In Oost-Pruisen, te Insterburg, heeft men het woord: *Holterdipolter*, dat "hals over kop" beteekent.

Zooals hier reeds betoond werd, vormt de uitdrukking "holderdebolder" het hoofdwoord van vele raadsels, waarvan de oplossing niet altijd een ei is.

De raadsels, waarvan wij den tekst verzameld hebben, laten we hier volgen.

Höppelche Pöppelche op de(r) Bank
Höppelche Pöppelche van de(r) Bank,
Et es (ts) kene (geen) Schmid in Brombach

Dä Höppelche Pöppelche schmedde (smeden) kann.

zoo luidt het raadsel in het gebied der Sulz, tusschen Siegburg en Barmen-Elberfeld.

Het hoofdwoord luidt :

<i>Hoppelepopp</i>	in Holpe bij Waldbreul (N. O. van Keulen)
<i>Dicke dicke dellke</i>	Munkglabbeek
<i>Hippke heppke</i>	ibid.
<i>Höppelche pöppelche</i>	Selgersdorp bij Gulik
<i>Hübbelke tübbelke</i>	Viersen
<i>Hömpelke pömpelke</i>	Kevelaar bij Venlo
<i>Höppelepöpp</i>	Aken
<i>Hümmelche tämmelche</i>	Gummersbach (Bergisch land)
<i>Maroll maroll</i>	Kevelaar
<i>Aepfelche bäppelche</i>	algemeen

Andere varianten bestaan er nog voor het derde vers, dat naargelang van de plaatsen ook luidt :

et es kene (of geene) Dokter in Brabant.

soms vervangt men het woord *Dokter* door " *timmerman* „, of " *man* „ kort af. Soms ook zegt men *Holland*, *Engeland*, of *gansche land*, in plaats van *Brabant*.

Het antwoord op al deze raadsels is : *een ei*.

Een andere groep raadsels luidt ongeveer als volgt :

Aepfelche bäppelche op der Bank,

Aepfelche bäppelche henner (== hinter == achter) de Bank

Et es ke (geen) Man en ganze Land

Den dat A. B. fenken (vinden) kann.

Ripuarisch of Keulsch Spraakgeb.

Antwoord : *de sterren*.

Een derde groep :

Rüppel de püppel up der Bank

H. de P. unner de Bank

H. de P. up den Disch

Gift in gans England nich.

Niederhorst in Drömming, Prov. Saksen)

Antwoord : *erwten*.

Een vierde groep :

Hauler di bauler

Geit (gaat) over den Auler (zolder)

Hat (heeft) die Maul (muil) vol Menschenfleisch

Wat es dat ?

(Solingen)

Antwoord : *klomp of kloef.*

Tot dezen groep behoort ook het in " De Witte " door Ernest Claes geciteerd raadsel :

Holder Klabolder liep over de zolder mee zè bakkes vol menseulies.

(o. c. 146)

Een vijfde groep :

Höllbölle setzt (zit) oppene (op den) sölle (zolder)

hondert dusend Pedde (paarden)

konnen en (hem) niet erav kriegen.

Antwoord : *zonneshijn.*

Tijdschrift van den Aachener Geschichtsverein, 1888,
bl. 170.

Een zesde groep :

Holder de bolder

Liep over den zolder,

En negen goddesheeren

Konden Holderdebolder

Niet wahren.

(Meurs aan den Nederrijn).

Antwoord : *de donder.*

Een zevende groep.

Aeppelche Bäppelche enner (= achter) der Bank

A. B. op der Bank

Et es ka (geen) mensch im ganze Land

de dat A. B. fenke (vinden) kann.

Gontzerath bij Bernkastel Moezelgebied).

Antwoord : *een darmwind.*

Nu enkele plaatselijke lezingen van bedoelde raadsels :
In Hertford (Westfalen), luidt het (naar Firmenich I-360).

*Hümpelke pümpelke satt up de Bank
H. P. fell (viel) van de Bank
Do es ken Dokter in Engeland
Da H. P. kuräre kann.*

(een ei).

In het Lippe gebied :

*Runtzelpuntzelche up der Bank
R. unner de Bank
Es nen (geen) Dokter in Engeland
De R. kurere kann.
Roe mol wat es dat (raad eens wat dat is ?)*

(een ei).

In Aken :

*Höppelepöpp soss open Bank
H. feil vagen (van de) Bank
Et es genge (geen) Dokter in et ganze Land
Deā H. kuriere kann.*

(een ei).

Van de aftelrijmpjes nu gesproken. Ook in Limburg wordt er op de vuisten geteld, bij het zeggen van deze rijmpjes. Deze luiden :

Te Wijchmaal bij Peer :

*Holleke bolleke
Rept uw zolleke
Holleke bolleke
Knol.*

Te Lier (prov. Antwerpen) :

*Holleke bolleke
Nieve solleke
Holleke bolleke
Knol.*

(Timmermans, Pallieter, 145).

Te Meldert bij Tienen :

*Holleke bolleke
Reemes holleke
Holleke bolleke
Knol.*

In Aken, Duren, Eupen, enz. heeft men een aftelrijmpje dat als volgt luidt, en wel hier mag aangehaald worden.

Ell die zell die zippzappzell, di rōb die bōb die knol !

In het Ripuarisch spraakgebied heeft men nog een ander :

*Aenkele sänkele sickede söll
rippche dippche bippche knöll !*

In de dialecten der gansche Rijnprovincie heeft men nog naam- en werkwoorden, waarin de stam **BOLDER** te vinden is :

Bolder = neiging om lawaai te maken (Ripuarië) ; man die lawaai maakt. (land van Siegburg) ; overladen wagen, (Saargebied).

Verscheidene samenstellingen zooals *Bolderjan*, *Bolderhannes*, *Bolderkop*, met de beteekenis : man, die veel lawaai maakt.

Een *bolderkar* of *-wagen* is te Aken een zware vrachtkar. In sommige streken is een "*bolderwagen*" een kruitwagen. Een *bolderjongen* is iemand, die met den bolderwagen voert.

Het werkwoord *boldern* (lawaai maken is algemeen) ook in Nederl. Limburg en de Maasvallei. Het luidt soms *buldern*. Te Eupen, Neuwied a/Moezel en Altenkirchen (N. O. van Keulen) heeft men het werkwoord *böllen* = luid schreeuwen, zwaar hoesten.

In de Pruisische provincie Saksen, heeft men een andere toepassing der uitdrukking. Firmenich deelt in zijn boek mede, dat te Oosterweddingen bij Maagdenburg men het volgende rijmpje heeft :

*Hullerdebulder, de wagen will weg
Hottipärkens sind verdrunken.*

Te Maagdenburg zelf had men :

Hulderdebulder, der Wohgen will weg.

In de omstreken van Kempten (Beieren), heeft men een paailiedje, dat als volgt luidt :

*Hoppede, hoppede, holderstock
Wie viel Hörner hat der Bock, (hoeveel hoornen
heeft de bok)*

Wie viel Finger stehen (staan ?)

En dit zeggende, telt men op de vingers van het kind.

(Mededeeling van den Sekretaris v/d
Allgäuer Heimatverein)

Ten slotte geven we hier nog een raadsel, dat, alhoewel het onzes dunkens met Holderdebolder niet in verband staat, toch ernaast kan aangehaald worden :

Okketokke

Met haar groene rokken

Wie zou durven zitten

Waar Okketokke met haar groene rokken zit ?

(een noot).

(Mededeeling van Schoolhoofd Augustinus te Tiensch Meldert).

A. H. Van Dyck.

II. Nog een Oostvlaamsch Meilied.

De h^r Trefois deelt ons nog volgend lied mede, als vervolg op zijn verzameling van 19 Meiliederen, verschenen in Oostvl. Zanten, 4^e jg. n° 3, blz. 49 en vlgg.

— 20 —

*O Mei, o Mei verheven,
't Staat op de deur geschreven :
« De boeren willen niet geven »
O Mei, o Mei plezant,
'k Sta hier met 't korfje in mijn hand !
Wilt ge er wat in leggen,
'k Zal er niets van zeggen,
'k Zal er mee naar huis loe gaan,
En in moeders koekpan slaan.
Baas en bazin, 't is t' uwer eer,
Dat we zingen, dat we zingen,
Baas en bazin, 't is t' uwer eer,
Dat we zingen dezen keer.
Met de(n) koele(n) meische(n) tijd,
Zijn we leutig, zijn we leutig,
Met de(n) koele(n) meische(n) tijd,
Zijn we leutig en verblijd.*

Oost-Eekloo (M. J.)

Het Hoekje van den Navorscher.

VRAAG N^r 10 :

Bestaat er in uw parochie een heiligenput of -bron ? Aan welken heilige toegewijd ? Wordt de bron thans nog plechtig gewijd ? Wanneer ? Wordt het water ervan nog benuttigd ? Hoe ? Waarom ? Enkele historische aantekeningen omtrent de parochie zouden ook zeer welkom zijn. (Eerw. Heer Vande Weerd, pastoor te Hoesselt, Limburg).

VRAAG N^r 11 :

Wie kan mij den volledigen tekst en de muziek bezorgen van :

a) Het Lied van het Luilekkerland, waarin o. a. voorkomt :

In plaats van steenen op de straat,
Zijn 't frikadellen, kameraad.

b) Het Lied van den A-B-C.

(P. Vanden Broeck - Aardstraat, 13, Hamme).

Volkshumor.

Lijst der reeds aangeteekende en verzamelde spotgezegden en -rijmpjes op Oostvlaamsche Gemeenten. (1)

62. MELSENE : " *Melsene*
Zoo scherp as 'n elsene,
Zoo scherp as e vliem,
'K en hèn (heb) nooit geen scherper gezien !
(Toespeling op den kerktoren van Melsene, die een zeer spitse naald heeft). Teirlinck (III, 375). De Cock en Teirlinck (VIII, 129).
63. MESPELARE : a) " *Te Mespelare kan men tegen de pilaren der kerk niet rusten. Waarom ? Wel, omdat er geen pilaren zijn.*
Volkskunde (V, 134), De Raadt.

- b) " *Mespelare - rot,*
Zeven huizen en een verkenkot ..
(Te Denderbelle. Woordspeling op mespel-
mispel, vandaar rot).
De Cock en Teirlinck (VIII, 129).
- c) *Die van over 't water*
Schreuwten gelijk ne kater !
Z'hebben een hol in hunnen buik
En daar komt van alle vuiligheid uit !
(Gezongen te Denderbelle op die van Mes-
pelare, dat op den anderen oever van den
Dender ligt). De Cock en Teirlinck (VIII, 130)
- d) *Van op den Oudegemschen molen kan men op*
den toren van Mespelare zien hoe laat dat het is ..
(Vroeger was er geen molen te Oudegem en
ook geen horloge op den kerktoren van
Mespelare). Volkskunde (V, 134).
- e) " *Hô (had) Belle niet gescheten,*
Mespelaar en hô geen eten ..
(Te Denderbelle). De Cock en Teirlinck
(VIII, 130).

64. MOERZEKE (*Moesj in de volkstaal*).

a) " *Moesj is 't palattenkwartier ..*
(Zie Lebbeke). De Raadt.

b) " *Dat weten ze te Moes ook ..*
(Dat verstaat iedereen). Joos (blz. 441).

65. NAZARETH : " *Zoo mager als de dood van Nazareth ..*
(Zeer mager). Biekorf (III, 250).

66. NEDERHASSELT : " *Nederhasselt-kot ..*
Zie Meire.

67. NEDERZWALM-HERMELGEM (in de volkstaal
Alderheligen).

a) " *'t Alderhelige staan al d'hailigen en der es*
nog eenen bijgekomen ..

(Hermelgem was vroeger een afzonderlijke parochie met eigen pastoor. De parochie werd afgeschaft, het kerkje verkocht en het beeld van den patroon naar Nederzwalm overgevoerd. Vandaar het gezegde). Is. Teirlinck (III, 365).

- b) *Overscheldsche brakken,
Vlooiën mee zakken,
Luizen mee hoopen,
Ze loopen er mee te hoopen.*

(Vroeger plachten de koewachters van Zingem dit spotrijmpje die van Nederzwalm toe te roepen) Volkskunde (I, 263) Zie Zingem.

68. NEIGEM: " *Neigem is de verkeerde wereld* ..

(" De armen zijn er rijk en de rijken arm ..
beweert men in de omliggende gemeenten).
De Raadt.

69. NEVELE: a) " *Nevele blinkt,
Vinkt stinkt,
En Meigem is e'strontkot* ..

(Te Nevele) Volkskunde (I, 86). De Cock en Teirlinck (VIII, 130).

b) " *Te Nevele allemaal dul volk* .. (kwaad volk)
Volkskunde (V, 127). De Raadt.

70. NIEUWERKERKEN (Aalst): " *Nievekerken,
Bot geboren,
Z'hemmen een kerk
En geenen toren,
Z'hemmen de klokken
Van Aalst gestolen
Ala, ala, ala.*

De Cock en Teirlinck (VIII, 131), Volkskunde (I, 263) waar staat " *dom geboren* ..

Varianten :

- a) " *Nieuwerkerken, lompe boeren,
Z'hemmen de klokken van Oilsjt gestoelen
Bim, bam, bom,
Geeft de klokken van Oilsjt verrom ! „*
- b) " *Nieuwerkerken, bot geboeren,
Z'hemmen klokken mor gienen toeren,
Z'hemmen de die van Oilsjt gestoelen ! „*
- c) " *Nieuwerkerken, die lompe boeren,
Ze zen zoo bot geboeren,
Z'hemmen ook klokken, mor gienen toeren,
Want z'hemmen de klokken van Oilsjt gestoelen „*

(De kerktoren van Nieuwerkerken is zeer laag en steekt nauwelijks boven het dak uit)
P. Van Nuffel (*Nieuwerkerken, lompe boeren*, in het maandblad Voor Taal en Vrijheid, Aalst, Juni 1925).

71. NIEUWKERKEN (Waas) :

- a) " *Zoo krom als de weg van Nieuwerkerken „*
(Zeer krom) Joos (blz 459)
- b) " *Bê, bê „* roept men te St. Niklaas de " *blêters „* van Nieuwerkerken na. Uit den volksmond.

72. NINOVE : a) " *De poorten van Ninove sluiten met een wortel „.*

(Zie Lijst der Spotnamen, Ovl.Z., III, blz. 29)

- b) " *Ze moeten op hun toren zien, hoe laat het is „*
(Wordt gezegd in de omliggende gemeenten om met de Ninovieters te spotten. Er is geen uurwerk op den kerktoren).
Volkskunde (V, 134).
- c) " *Nienof ! Nienof ! Nienof staat in brand !
Menneke, wil naar huis toe gaon,
Aaf (uw) moeder zal koeken bakken.... „*

(Wordt in West-Brabant, ook wel in Zuid-Oost-Vlaanderen, door de kinderen een makker toegeroepen, van wien de hemdslip uit een scheur van de broek te wapperen hangt). P. de Mont (Op mijn Dorpken, 4^e uitg., 1925, blz. 18).

73. OKEGEM : “ *Te Okegem is het geen weer.* „
(Zie Akkergem, Baardegem, Daknam. Zelfde vertelsel als te Baardegem). Volkskunde (V, 170).
74. ONKERZELE ; a) “ *Onkerzele is een tooveressennest* „ of
“ *een tooverheksenkwartier* „
Zie Lijst der Spotnamen (Ovl.Z., III, blz. 46)
b) “ *'t Es effenaf were gelijk 't Onkerzele* „
(*'t Is slecht weer. De menschen van die gemeente gebruiken veel het woord effenaf*).
Teirlinck (Idioticon, III, 377).
75. OOMBERGEN ; a) “ *Grasbuik, uwen buik is groen* „
(Wordt de Oombergenars toegeroepen in de omliggende gemeenten). De Raadt.
b) “ *'t Oomberge liggen ze mee houderen (hun) buik in 't ges, as 't keeremes es* „
Zie Oudenhoven (St. Gooriks).
76. OORDEGEM : “ *Het hooveerdig Oordegem,
Het prachtig Massemen,
Het rijke Westrem.
En het plattebeurze Bavegem* „
Rond den Heerd (XIX jg., 240).
77. OOSTAKKER : “ *Oostakker, sta mij bij !
Trot die zit op mij !* „
Zoo riepen vroeger die van Oostakker hun makers ter hulp, wanneer zij in een vechtpartij met de Desteldonkers het onderspit dolven. Deze vechtpartijen werden dikwijls

door henzelf uitgelokt, daar zij de Desteldonkers tergend toeriepen :

“ Appelëntrot !

Eet 'n pinte

En sch.... 'ne pot ..

De Desteldonkers gaan door voor groote “ trotelers „ (Zie Lijst der Spotnamen. Oostvl. Zanten, II, blz. 13) *Volkskunde* (V, 136).

Wordt voortgezet.

---

(1) Zie IV jg., blz. 22, 42, 59, 75 ; *Ve jg.*, blz. 10.

Boekbesprekingen.

Cornelissen (J.) - Nederlandsche Volkshumor op Stad en Dorp, Land en Volk, IIIe deel. Antwerpen, De Sikkel, 1930, 330 blz. . Prijs : 35 fr.

In onze recensies over de twee eerste deelen van dezen inventaris van de bij- en spotnamen, spotgezegden en -rijmen, spotvertellingen en spreekwoorden op de steden en dorpen van al de Dietsche gewesten (zie *Oostvl. Z.*, IV jg., n^r 2, blz. 44 en vlg. ; n^r 56 blz. 110) hebben wij de groote wetenschappelijke waarde, de volledigheid en de verzorgde uitgave ervan aangetoond.

Het zal wel een herhaling lijken, indien wij bevestigen, dat dit derde deel voor de twee voorgaande in geen enkel opzicht onderdoet. Ditmaal komen aan de beurt de Noordnederlandsche provinciën Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland, Noord-Brabant, Utrecht, Gelderland en Limburg. De verzamelaar heeft gemeend en terecht een afzonderlijk hoofdstuk te moeten wijden aan de Nederrijnsche gewesten, in een groot deel waarvan het Nederlandsch voortijds ambtelijke taal was en waar de bevolking door haar gewoonten en gebruiken en door haar streektaal de Nederlandsche zoo verwant is en ook op economisch gebied veel betrekkingen met Nederland onderhoudt.

De uitgave van dit werk was aanvankelijk beraamd op drie deelen van elk 300 blz., maar de gestadige aangroei van materiaal heeft den uitgever ertoe verplicht een vierde deel te laten verschijnen, dat het vervolg van Noord-Nederland, Zuid-Afrika, fictieve plaatsnamen, vreemde landen en volkeren, aanvullingen en verbeteringen, alsmede de onmisbare en noodzakelijke analytische tafel en registers, alsook de inhoudsopgave zal bevatten.

De uitgever verdient allen lof voor zijn streven naar volledigheid, dat vóór geen geldelijke opofferingen terugschrikt. Wij hopen dat de inschrijvers hem daarvoor dank zullen weten en er geen bezwaar zullen in vinden, zich ook het vierde deel aan te schaffen.

Van Dijk (A. H.) De Kruidwisch. - Overdruk van Verzamelde Opstellen, 1929, Hasselt, Drukkerij Crollen, 10 blz.

De Kruidwisch is een tuil bestaande uit een zeker aantal soorten van bloemen en kruiden, gewoonlijk met de hand geplukt, en dien men op Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart kerkelijk laat inzegenen als behoedmiddel tegen bliksem, brand en ook wel hekserij. Dit gekerstend oer-Germaansch gebruik, waarschijnlijk een oogstgebruik, heeft zijn westelijke grens in ons land, n. l. in Limburg. S. toont aan dat deze grens, wat Limburg betreft, eerder op politieke dan op andere gronden berust en is het niet eens met Prof. Dr Schrijnen, wanneer deze beweert, dat de kruidwijding in de Maasgouw uit Duitschland zou ingevoerd geworden zijn. Verder handelt hij over de samenstelling van de kruidwisch, die verschilt van streek tot streek, over het gebruik ervan, deelt enkele bijzonderheden mede uit de door hem geraadpleegde werken, alsook talrijke inlichtingen hem verstrekt door zijn korrespondenten. Een hoogst interessante vergelijkende studie over dit hoofdzakelijk Germaansch gebruik der kruidwijding op O.-L.-Vr.-Hemelvaart.